

Izhaja 10. in
25. dan vsa-
cega meseca.

POPOTNIK

Velja za celo
leto 3 gold. za
pol leta 1 gold.
50 kr.

List za šolo in dom.

II. leto.

V Celji, 10. januarja 1881.

I. list.

Odgoja pri starodavnih Gerkih.

Zgodovinska doba.

I.

Joniško pleme.

Popotniku, ki hodi po bribih in dolinah, da bi svojim prijateljem in znancem prav mnogovrstno tvarino donášal ne samo v zabavo, ampak tudi za poduk, gotovo ne bode odveč, ako jim odkrije včasih razgled v starodavno preteklost, posebno razgled v one čudapolne strani življenja, ktere naj bi učitelji in odgojitelji ljudstva vedno natančneje spoznavali, namreč razgled v odgojo. Namenil sem se kolikor mogoče natančno razgerniti in razkladati odgojo proste gerške mladine. Ta razprava, ktera se upira na sporočila gerških pisateljev in spisov raziskovalcev novejšega časa, ne bo kazala samo više duševne odgoje in olike v višem pomenu, ampak tudi načrtala, kako marljiva in ljubezniva je bila postrežba otroku v oziru telesa, s čim se je otroček pečal v prvih letih, kako se je privadil domačih šeg in dostojnosti ter upam, da mi bodo marljivi čitatelji radovoljno sledili v sobo otročjo, da bodo radi postali pri igračah majhnih otrok in da se bodo zanimali za pesmi, pravljičice dojníc in varučk. Ker je domače življenje in odreja v domači hiši podlaga odgoje, posebno narodne, je treba domačo odgojo ravno tako natančno razkladati v dosego namena kakor poduk v gerških gimnazijah in šolah gerških gramatikarjev in sofistov. —

Po tem takem se prične odgoja*) z rojstvom. Različnost šeg in navad se nam že pri pestovanji in prvi postrežbi otrok kaže. V vsej Greciji so novo rojena deteta kopali v vodi, kteri je bilo nekaj olja primešanega, le v Sparti so primešali v ta namen vina; tako kopelj so imenovali hytla. Skopana deteta so zavijali v plenice (spargana), samo v Sparti ne; kajti Spartanci so mislili, da bi se s povijanjem v plenice deteta pomehkužila. Atenčan Platon pa trdi, da je dobro deteta do dveh let v plenice povijati in da so bojda nektera

*) Odgojo so imenovali Gerki: agogé, t. j. od zunaj upljavajoče vodstvo. Bolj občen pojem: pajdeja znamenjuje vso duševno in telesno oliko prostorjenega Gerka in povzdigo deško na vsakratno stališče narodne olike; razumek: trofé pa pomenja reje in postrežbo telesno, pa tudi duševno, posebno v naj prvi mladosti.

ljudstva celo ortopedična sredstva rabila, da bi telo lepo ravno raslo in da bi se nježni udje majhnih otrok ne vsločili.

Amfidromija.*) Veselje, da je zagledal nov zemljan beli dan, čuti naj bolj nježno in rahločutno serce materino. Da bi se pa tega veselja nad rojstvom deteta tudi drugi domačini in sosedje udeležili, je bila pri Gerkih, posebno pri Atenčanih lepa navada domačo veselico napraviti, pri kateri se je novorojeno dete še le prav kot ud rodbine priznalo in pri tej priliki je dobilo tudi ime. Ta veselica ni bila navezana na določen dan po rojstvu detetovem, vendar niso z veselico dolgo odlagali; kajti večina novorojencev umerje, kakor trdi Aristotel, že pred sedmim dnevom in dajali so pri veselici novorojencem imena, ker so upali, da jim potem otrok ne umerje. Veselica se je pričela že po dnevu z mnogovrstnimi obredi, a zabavni del še le zvečer. Udeležili so se veselice sorodniki in prijatelji staršev, ki so prinesli za novorojenca lepih daril. Hiša je bila lepo okinčana, zunaj ovenčana (če je bil fantek rojen, z oljkinimi vejami, če pa dekle, z volnenimi venci.) Da bi se povabljeni dostojno pogostili, so napravili veliko pojedino, pri kateri so bili prav dobre volje. Atenej sporoča, da je pri taki veselici redno tudi zelje (rafanos) na mizo prišlo. Najprej so otroka v teku okoli ognjišča nesli in ga tako domačim bogovom in rodbini predstavili, potem pa mu ime dali**) vpričo povabljenec. Po tekanji okoli ognjišča je tudi veselica imenovana amfidromija (okoli tekanje.) Veselico so obhajali včasih na peti dan po detetovem rojstvu; je bila veselica sedmega dne, tak so jo imenovali hebdomas (sedmina), če pa desetega dne, dekate. Platon sporoča, da se je oče pri amfidromiji tudi odločil, ali bode dal dete odgojiti ali pa zavreči. Ako je tedaj oče rekel, da ni njegovo, se je zavrglo, da je poginilo; to je se ve da strašna surovost, ki je še pa tim večja, ker je ni nobena postava prepovedavala kakor prodajo otrok pred Solonom. Edini Tebanci, ktere so drugi Gerki za nerodne imeli, se niso vklanjali tej kruti in surovi šegi; celo smrtna kazen je v Tebah tako barbarstvo prepovedavala. (Iz tega še lahko prevedi, da dostikrat revež na duhu bolj nježno čuti in bolj človeško misli, kakor največi bistroumnež in olikanec.)

V oziru prve hrane otrok zahteva Plutarh prav modro, naj matere same z lastnim mlekom otroke dojijo; vendar se to pri Gerkih ni vsigdar zgodilo, večidel le pri bolj siromačnih ljudeh; v bogatih hišah so skoraj redno dojnice (trofé) najemali. To navado že najdemo v Homerjevih pesmih, akoravno tudi marsiktero izjemo pri naj viših stanovih; tako ste kraljici Hekaba in Penelopa svoje otroke same dojile. Da bi dobil otrok prav zdravó in tečno hrano, so bogati Atenčani dobivali dojnice iz Sparte, ktere so v dojenji otrok daleč po svetu slovele; tako n. pr. za malega Alkibiada. Večidel pa so bile dojnice robinje, pa tudi vboge Atenčanke so za plačo dojile posebno za časa peloponeške

*) Enaki pomen ima „botrina“ pri Slovencih.

***) Ime so že v herojičnem veku starši odločevali. Sin je bil navadno po starem očetu imenovan in hči po stari materi; sploh so radi pridevali imena sorodnikov. Včasih je pa sin dobil ime očetovo, n. pr. Demosten, ali pa se je ime očetovo malo pretvorilo n. pr. Navziflos Navzinikov; poslednjič nahajamo tudi prava (patronimika) očina imena.

vojske, vsled ktere se je siromaštvo v celi Greciji strašno širilo; sicer pa je bilo prostorojenim meščankam Atenskim prepovedano se za dojenje kacega otroka prodati, ker se je smatralo kot nedostojno. —

Ko je dojnica svoj opravek dovršila, jej je sledila varučka ali pestinja. Za ta posel se je odbrala večidel starejša žena, ki ni bila več sposobna težka dela opravljati. Otroku so dajali v prvih letih, ako še ni imel močnih zob, prav mehko hrano n. pr. kašo, kateri je bilo precej medu pridjanega, tedaj medeno kašo (kakor dandanes pri nas mlečno kašo). Kedar so otroci toliko odrasli, da so tudi trdo hrano lahko jedli, tak so je pitali pa ne na prav okusen način; varučka namreč je vsaki grizljaj prežvečila in tako zmečanega otroku dala.* —

Kar se tiče postrežbe pri otrocih Gerki do Plutarha pravih zibel (klinidia) niso poznali; saj Platon in Aristotel jih še ne omenjata, dasiravno bi to bila gotovo storila, ker pričunjata oba teorijo o odgoji z navodilom, kako treba ravnati z novorojenci. Rabili so Gerki v ta namen druge naredbe, namreč čisto priproste kačunje (skafe, *Mulde*), ščite (n. pr. Alkmena ščit Amfitrionov), jerbaščeke in druge enake posode, v katerih so otroke gugali in zibali. Pač pa so matere in varučke majhne otroke, da bi jih vpokojile in zazibale, okoli nosile, kakor pri nas, je na rokah gugale in jim lepo prepevale. Platon pravi: „Kedar hočejo matere plakajoče otroke zazibati (da zaspijo), jih ne pustijo v miru ležati, ampak ravno narobe, pestujejo je vedno na rokah, a ne molče, ampak kako melodijo pevaje“. Glede pevanja pri zazibanji pravi Aristotel: „Zakaj poslušaj vse rado prijeten takt, pesmi in godbo? V dokaz so nam otroci, ki komaj rojeni radi vse to poslušajo“. Take pesmi, ktere so matere in pestinje pri pestovanju pevale, so imenovali Gerki „bavkalemata“. O Alkmeni, ki hoče svoja dvojčiča zazibati, beremo sledeče besede:

„Mati objame z rokami detetove glavce ter poje:
Spančkajta, moja deteta sladko, prebudivno mi spanje;
Spančkajta dušči moji, vi dvojčiči, zdrava mi fanta;
Srečno zaspita mi zdaj in srečno prebud'ta se jutre.*

Da bi se otroci kmalo hoditi naučili, se Gerki ravno niso pre naglili, ker je bilo v hiši dosta oseb, ki so otroka nosile in mu stregle. Tako so nosile varučke otroke v prosto naravo na zdrav zrak, z otroki na rokah so spremljevale matere, ako so te šle ktero sorodnico obiskat ali k svečanostim do tistega časa, da so se otroci hoditi navadili. Fantje in dekleta so ostali, kakor poroča Platon, do 16. leta v varstvu matere in varučke in do teh let ni bilo velikega razločka v odgoji fantov in deklet. —

Gerki, posebno joniško pleme, so bili zelo veselega duha in živahni, torej so tudi skrbeli, da bi otroci prav rano te lepe lastnosti se privadili. Že celo majhnim in nježnim otrokom so preskrbeli mnogo igrač, dostikrat prav dragocenih. Posebno priljubljene igrače so bile klepetake ali škrabulčeki (platagaj), ktere je bojda Arhita iznašel; s temi so se otroci klepetaje kratko-

* Skoraj neverjetno je, kar Atenej poroča o nekem Sagaru, da mu je varučka jedi do visoke starosti morala prežvekovati; tako zelo se je bal trudapolnega žvekanja.

časili. Kot igrače se omenjajo tudi raznotere lesene ali iz ilovke žgane živali kakor konjiči, žabe, pa tudi druge naprave kakor ladjice, vozički in lončarska posoda. (Prim. Aristof. oblake 863 in 878.) Vsako dekletko je dobilo za igranje gotovo tudi punice ali puže (koraj), katerih je bilo obilo na atenskem trgu na prodaj; bile so vendar te puže malo drugačne kakor puže naših deklet. Bile so iz ilovke in pomalane. Celo voščene puže (daginon) se omenjajo. Pri prekopavanju otročjih grobov se nahajajo večkrat puže z gibljivimi udi. Ker so se gerška dekleta navadno v petnajstem, pa tudi v trinajstem in celo v dvanajstem letu možile, so jim puže do svatbe ostale, pred katero so je Artemidi posvetile. Kakor so bile puže dekletem, tako race, gosi in labudi fantom priljubljene igrače; oplah zadnje tri živali so posebno radi imeli v ženski sobi (ginajkonitis.) Za gerško otrokoljubje in prijetno domače življenje celo v Sparti je posebno to znamenito, kar pripoveduje Plutarh o Agezilaji (25): „Bil je pa Agezilaj tako otrokoljuben, da je z majhnimi otroki trst jahal kakor lesenega konjička.“ (Dalje prihodnjič.)

Naše zveri s posebnim ozirom na njihovo zimsko življenje.

Ko so bile v poprejšnjih časih po naših krajih še velike goščave, in ko še človek ni vsega staknil, bivalo je tu več roparske divjačine kakor sedaj. Še vendar radi pripovedujejo starci na Pohorji, kako je prihajal medved na njive ovsu smukat in volk na pašnike ovac davit. Da se še pa dandanes nahaja pri nas nekaj dereče živine — nekatere več kakor nam je ljubo, — to tudi dobro vemo. Dasiravno ni letos huda zima, vendar podajam črtico o zimskem življenju naših zveri.

Značaj zverem je, da se živé vse skoraj izključljivo ob družih živalih. Prve (insectivora) pobirajo večidel žuželke in njih ličinke, polže, črve in drugi mrčes — nekatere tudi miši ter so koristne, — druge pa (carnivora) love živali, ki imajo toplo kri, in kažejo pri tem poslu naj večjo sposobnost in spretnost, — one so večidel škodljive. Oborožene so vse s kremplji in zobmi vseh treh vrst. Žužkojedci imajo več sekavcev, navadno 2 očnjaka in več skoraj enako dolgih, eno-, dvo- ali več- špičasto grbastih kočnjakov v vsaki čeljusti; a mesojedci 6 sekavcev, 2 dolga, zakrivljena očnjaka in menljivo število kočnjakov (5—7) v spodnji in gornji čeljusti z več reznimi ali topimi rogli. Naj večji med temi so derači, s katerimi zver naj trdnejše kosti zdrobi, da iz njih mozek posrka; pred njimi so verzelniki, za njimi meljači; obe vrsti ste manjši ter slabjši od deračev. Čem bolj ko so derači razviti, tem bolj je žival krvoželjna (mačke), bolj pa ko se bližajo v velikosti verzelnikom in meljačem, raji jemlje žival hrano tudi od rastlinstva, (medvedi). Žužkojedci imajo, razun ježa, velikost miši in podgan; njihov život je valjast z bolj ali manj dolgim, rilčastim gobcem in dolgim stopalom; mesojedci so tanke, gibke, pa krepke rasti, skozi in skozi sposobni za svoj posel.

Da se pa mnogim zverem, če v jesen ne zaspê, po zimi slabo godi in da morajo hudo gladovati, lahko umemo, če pomislimo, da je lov po zimi

sploh težaven in da se veliko takih živali, katere služijo zverem v živež, zakopa pred hudim mrazom globokeje v zemljo ali pa se poskrije v samotne kote, kamor živeža iskajoča žival ali ne ve, ali pa ne more. V tem zatišju spi stvarica, dokler je toplo solnce v spomladi ne zbudi, ali pa zapusti le tedaj svoje stonovališče, če jo že trpinči najhujši glad. Lahko je tedaj uvideti, kako malo je zdaten lov pri naših zvereh po zimi, in le melokedaj se jim posreči, slastne pečenke dobiti med zobe; zatoraj pa tudi precej zmedlé. — V naslednjem hočemo v kratkem pregledati, kaj počenjajo naše roparice v osebno žalostnem zimskem času.

a) Ž u ž k o j e d c i.

1. Jež, (*erinaceus europeus*). On je z bodečimi iglami pokrit; le po trebuhu, po prsih, po nogah in po glavi ima namesto igel ščetinasto dlako. Ljudstvo razločuje svinjske in pesje ježe ter pripoveduje, da imajo svinjski bolj zategnjen gobec in da so večji od pesjih; po barvi so belosivi; pesji ježi pa so majhne postave, temne barve in imajo krajši ter širji gobec od svinjskega. Zvedenci poznajo le enega ježa, kateri je pa po nekaterih krajih večji, po drugih pa manjši, tam bolj svetle barve, tu bolj temne. Na take slučajne posebnosti se upira baje razvrstitev ježev v svinjske in pesje, katere pozna le ljudstvo.

Po leti predremlje jež celi dan pod kakim grmom ali v kakem zakotji. Ko se je pa zmračilo, se poda koj na lov. Tu pobere kako kobilico, tam polža, za grmom zasači miš, tam pri pečini pa zagrabi gada, precej mu zdrobi glavo, potem ga pa pohrusta za večerjo. Ko se jesen približuje, se začne tudi jež za zimo pripravljati. Če še ni imel poprej primernega stonovališča, si ga zdaj koj napravi. Pod kakim gostim grmom, pod vejevjem, ali tam za živim plotom ali za zidom si skoplje z velicim trudom po 30—40 cm. (centimetrov) globoko jamo. Le-sem si nanosi skoraj polno jamo slame, listja, trave in mahu ter si prav mehko postelje. Zdaj še pa šviga z grma v grm, od pečine do pečine, navzgor in navzdol in lovi bolj skrbno nego poprej, da bi mu bil potlej post ložji. Kakor hitro pobeli prva slana doli, se zakopa jež globoko v svoje gnjezdo, skrči se, ter sladko zaspi.

Tiho in počasi začne dihati, redkeje in redkeje zajema sapo; ko jo že v trdnem spanji, le vsaki četrt ure zdahne, a tedaj pa po 30—35 krat zaporedoma. Drugače pa se ne gane. Kri, ki je bila po leti 29° R. topla, se je ohladila do 0°. Tako spi jež celo zimo. Ko pa v spomladi toplo solnce naravo iz dolgega spanja zbudi, se predrami tudi jež — navadno meseca marca. Čem dalje, hitreje diše. Toplina krvi narašča. Zdaj se razvije. Na vse strani se steza ter pomeče, med tem ko z gobcem navzgor verta, vso slamo iz sebe, v katero je bil zakopan. Iz gnjezda privertajè obriše si očesi in hajdi! — za živežem. Pa hrana je še precej pičla. A to našemu igljaču ni na škodo, temuč v korist. Želodec, ki je tako dolgo počival, je oslabel in se tako prebavanja odvadil, da bi obnemogel, če bi se mu takoj v začetku polno breme podalo. V isti razmeri pa, v kateri postaja hrana obilniša, se tudi krepča želodec in vadi bolj teškega dela. In res, kmalo se tako vtrdi, da se ne

zmeni, če ga jež tudi preobloži. Hrana ježu prav dobro tekne. Akoravno je bil po zimi hudo zmedlel, si kmalo opomore in čez malo časa ga že vidimo dobro rejenega. Konečno še hočem omeniti, da je jež tudi pri hiši zelo koristen, ker mnogo miši in podgan polovi in mrčes vsake vrste blastno pobira.

Dalje prihodnjič.

Poučni izgledi iz prirodoslovja.

(Priobčuje Tomaž Romih.)

2. Prostornost.

Kaj je telo? Telo je vse, kar kak prostor zajema. — To lastnost teles, da prostor zajemajo, imenujemo prostornost. — Ali imajo vsa telesa sploh lastnost prostornosti? Da. — Ker imajo vsa telesa sploh lastnost prostornosti, pravimo prostornost je splošna lastnost teles. — Ali si zamoremo telesa brez prostornosti misliti? Ne. — Ker si telesa brez prostornosti misliti ne moremo, pravimo, prostornost je bistvena lastnost teles. Kaj je torej prostornost? Prostornost je splošna in bistvena lastnost teles in obstoji v tem, da vsako telo kak prostor zajema. Kaj se pravi, prostornost je splošna lastnost teles? Kaj se pravi, prostornost je bistvena lastnost teles?

Tukaj vidite omaro; na koliko strani se razprostira omara? Omara se razprostira na tri strani in sicer od desne na levo, od spredaj nazaj, od spodaj na vzgor. — Ker se omara na tri strani razprostira, pravimo, omara ima trojno razsežnost; dolgost, širokost in visokost.

Kolikor prostora kako telo zavzema, imenujemo njegovo prostornino. Če hočemo prostornino kakega telesa izmeriti, hočemo izvedeti: kolikokrat je prostornina tistega telesa, ki jo imamo za jednico, v telesni prostornini zapopadena ali drugače rečeno, mi primerjamo telesno prostornino s prostornino tistega telesa, ki jo imamo za jednico. Zdaj imamo za prostorninsko jednico kubični meter (k. m.), kubični decimeter (k. dm.), kubični centimeter (k. cm.) i. t. d. Kaj je k. m.? K. m. je kocka, ki je meter dolga, en meter široka in en meter visoka. Kaj je k. dm., k. cm.? i. t. d.

Kako se deli k. m.? — (To je geometrična naloga, in se v naravoslovskih urah le ponavlja). — Take priprave, na katerih je velikost mere (to je metra, decimetra i. t. d.) razvidna, imenujemo merila. — Kako nam je mogoče merila pripraviti? — Izmerite dolgost, širokost in visokost vaše izbe, omare i. t. d. in izračunite potem prostornino dotičnega telesa!

Največo prostornino imajo zvezde repatice; nekatere zavzemajo milijonov miriametrov prostora. Za njimi pridejo po velikosti svoje prostornine zvezde nepremičnice, med katerimi je naše solnce najbrž med najmanjšimi in ki meri v premerji 138.000 Mm. (miriametrov). Da si solnčno velikost nekoliko predstavimo, vzemimo sledeče primerljaje:

a. Zemeljski premer meri 1273 Mm.; solnčni je 108 krat večji; zamoglo bi torej, če si mislimo solnce kot votlo kroglo, na solnčnem premerji 108 zemelj zaporedoma biti.

b) Iz solnčne krogle bi zamogli 1,260.000 zemeljskih krogel narediti.

c) Mesec je od naše zemlje 38.000 Mm. oddaljen. Mislimo si zemljo v solnčnem središču; mesec bi se zamogel okoli zemlje premikati in bil bi še vedno od solnčnega površja 31.000 Mm. oddaljen.

d) Kakor že omenjeno zamogli bi iz solnčne krogle 1,260.000 zemeljskih krogel narediti. A pomislimo, koliko prostornino že ima naša zemlja; ona znaša 1.072,000.000 K. Mm. Kocka, ki nam predstavlja K. Mm. (Miriameter) je zopet tako veliko, da si o njej še pravega pojma napraviti ne moremo. Sledeči račun naj nam to nekoliko pojasni. Mislimo si, da dela 100 delavcev opeke, ktera je vsaka 1 K. dm. (k. decimeter) velika; vsak delavec dela po deset ur na dan in napravi vsako uro 10 opek. Ti delavci bi mogli 300 milijonov let delati, da bi kocko K. Mm. z opekami po 1 K. dm. napolnili.

Imamo pa tudi neizmerno majhna telesa. Pomislimo le na solnčni prah, ki je tako droben, da ga le pri presvetli solčni luči zapazimo. Nektera telesa so tako mala, da jih zagledamo le z drobnogledi, kakor n. pr. močelke ali nalivke, katerih je v vsaki kaplji na več milijonov. Naj še tukaj omenim, da je v Draždanih shranjena črešnjeva koščica, na kateri je vrezanih 180 obrazov in zlati voz z gibajočimi se kolesi, kočijažem na sedalu in dvema osebama v notrajnem delu, a vse to tako malo, da s to pripravo bolha skakati zamore.

Selski učitelj.

Podoba iz nedavnih časov, spisal Armin Gradišnik.

Že v sv. pismu beremo: „Ne podstopi se vsak postati učitelj.“ (Jak. 3, 1.) Preresnične so te besede; za učitelja ni kmalu kedó sposoben. Tisti, ki hrepeni po dobrem življenji, ne sme si izbrati učiteljskega stanú; isto tako sebičnež, ki dela in se napenja le zató, da bi si priboril brezskerbno življenje, ni za učitelja. Kajti učitelj mora živeti le za svoj poklic, v poklicu jedino ima iskati si zadostila in radosti. Trud se učitelju nikdar ne poplača, nehvaležnost mu je navadno plačilo.

Dosti in v marsičem se je osoda narodnemu učitelju zboljšala. Dandanes živimo in se v nemamo učitelji lahko za svoj posel, ni nas treba s r a m biti, da smo „ludi magistri“. A časi bili so ljudski učitelji drugim le v posmeh in zasrambo. Zdaj temu ni več tako. Svet, ki veruje na bodočnost, se zaupljivo ozira na narodne učitelje. Samostojno lahko dandanes učiteljstvo postopa, ono ni več le n e m á družba, marveč njega glas krepko odmeva v srcih vseh, ki imajo sluh za pravične človeške potrebe in težnje. Svoje dni pa je učitelj bil z a n i m i v le zato, ker se je rabil kot „prototip“ vsemu, kar je bilo smešnega. A, hvala Bogu, časi ti so prešli! — Ako nas pa vendar včasih obide otožnost nad tem, da se nas učitelje še zmirom preveč

prezira ter da se nam dostikrat še t o b o l j š e, kar zdaj uživamo, oporeka — potem pa se spomnimo revnih naših kolegov prejšnje dobe ter tolažimo se s tem, da zdanje trpljenje naše je le malo — nasproti revni in bēdi nekdanjih nam drugov. T o malo pojasniti je namen naslednje podobe, ki sem je prosto po Rosseger-ji posnel. Če kedo izmed č. bralcev — sotovarišev v teh vrsticah le malo tolažila in spodbuje najde — dosegel je spis svoj namen.

I.

Vitke postave je mož, prav sub, in mnogo sivih las že ima v redkih svojih kodrah. Nosí pa temno-černo suknjo, prav po mestnem kroju narejeno.

Sprva nekaj malega v zgodovini le-te suknje. Gospod dekan so jo imeli in nosili celih osem let; a osoda jim ni privolila, nositi jo še dalj časa, postala jim je preozka, in podarili so jo učitelju v Staripeči. Učitelju staropeškemu pa ni bila preozka. Tudi široke njegove hlače ter rujavkasti črevlji njegovi imeli bi svojo zgodbo. O njej pričajo razna pisma od mojstrov „igla“ in „šilo“, katera pisma ima ubožni učitelj dobro spravljena v svoji škrinji, se ve da njemu ne ravno v preveliko veselje; kajti, kadar se spominja teh „dokumentov“, vselej vsklikne: „Hlače in škornji pač minejo, a računi — računi nočejo miniti“.

Zdajci pa malo istorije o možu samem. Bil je otrok učitelja pri Sv. Miklavžu, deveti otrok. Preštudiral je štiri razrede normalke in dve „latinski šoli“, a dalje ni mogel, obtičal je; pa ne zavoljo slabega učenja, ne, — oče mu niso mogli več pomoči, preveč so imeli še skerbi z ostalimi otročiči, odreči so morali d e v e t e m u svojo pomoč. A Bog ga ni zapustil, mladenič je dobil posel pri šolstvu, postal je „g'hilf“ in ostal polnih 27 let podučitelj. O tem dolgem času njegovega službovanja nam povestnica nič ne pripoveduje, o njem slišimo še le tedaj zopet, ko se je popnel do višje stopnje: ko je postal „šomašter“. Sedaj pa ima lastno svoje ognjišče za vse žive dni; a vendar hodi na hrano k vaškemu oštirju, kajti na lastno ognjišče mu ob deževnih dneh kaplja — dež.

Sicer pa je prav važna osoba; cerkovnik je, orgljavec, občinski pisar, včasih tudi „ministrant“, in zraven vsega tega pa še — šomašter.

Staropeška srenja šteje malo nad tristo duš, — tako vsaj je zapisano v cerkvenih bukvah; trupla teh duš pa šomašter vsa pozna in tudi vé, kje ima vsako svoje bivališče. Naj bo kajžica še tako skrita, naj stoji gori na hribu ali zadaj kje za goščo v kakšnem skritem kotiču, vaški učitelj dobro za njo ve. Večje fare imajo svojega pisarja in farnega hlapca, — vsega tega v Stari peči ni. Tu se šomaštru ni treba bati nikake „konkurence“, — in zato je v Stari peči dobra službica.

Pa vendar pridejo urice, v kojih se nič kaj povoljnega ne čuti. Marsikako noč — ako mu je to dovoljeno — sanjari o sreči, ki jo živa prost kmetovski hlapec, ter si na tihoma želi njegov stan: ta pač opravi svoje delo, a po končanem delu lahko je in pije kakor mu drago, ter brez skerbi sladko zaspi in lahko s p i. A o n? Dobro, da v tacih trenutkih sanjača prebudi vetra piš, ki ima — po mnogih spokah in špranjah — poljuben vhod v revno nje-

govo stanovanje, — če ne, bi lahko zamudil rano uro, ko je treba „dan“ zvoniti, — in joj mu takrat! — Če opravi zvonjenje, odkleniti mu je cerkvena vrata ter pripravljati vsega, česar je potreba pri sv. maši. Potem gré v farovž ter osuži g. fajmoštru črevlje. Med tem pa je napočil čas jutranjemu opravilu: treba je torej z nova zvoniti, a ko je to opravljeno, mora pa streči gospodu pri sv. maši. Po maši malo zajuterkva, a nima miru, že sliši ropot in vriskanje zbrane šolske mladeži, — treba torej malo pogledati. Kar nekdo potrka na vrata in v izbo stopi reven kočar šomaštra ponižno pozdravljajoč ter ga lepo proseč, naj bi mu skoval pismece za njegovega Naceta: pobič je pri vojcah, stradati mora in rad bi mu kaj pisal ter ob enem tudi par krajcarjev poslal; pa papirja tudi seboj nič nima, „bi pač lepo prosil, da bi ga dali pa Vi, bom že plačal, kar bo treba, rad plačal“. — Šomašter se ne premišljuje dolgo, hitro spiše list, pa noče nič zanj, še za papir ne: to bi ne bilo lepo, ako bi hotel vzeti krajcar za t a k o delo! Konec prih.

Učne slike iz zgodovine.

(Spisuje Tone Brezovnik.)

Predno nadaljujem svoje lani pričete učne slike iz zgodovine, bodi mi dovoljeno, nekaj besedic o njih namenu spregovoriti. — Morda kateri č. čitatelji poreče, da so sedaj, ko imamo itak v naših novih čitankah izverstnih zgodovinskih slik, druge nepotrebne in da niti ne smemo družega preučevati, nego to, kar je v berilih. Čitanka naj nam bo pri našem poduku samo le p o d l a g a, a to v pravem pomenu besede. Učitelj mora biti pri svojem poduku prost; on mora skerbeti, da učenci to, kar iz čitanke čitajo, že² kot kolikor toliko znano dobijo.

Kakor pri drugih realističnih strokah, je tudi pri zgodovini treba, da učitelj sliko z učenci na pamet obravnava, a še le potem tisti ali prihodnji teden ono tvarino iz čitanke čita. Sestavek v čitanki se sedaj obravnava na oni način, kakor ga sploh od dobre obravnave kacega sestavka tirjati zamoremo. Da bo pa učencem mogoče nekatere sestavke v čitanki razumeti, prisiljen je učitelj, jim pred o zaderžaju onega sestavka v prosti ustmeni obravnavi mnogokrat več kot čitanka podaja, povedati. Omenim tu le sestavke (III. berilo) „Družinsko življenje starih Slovanov“ (str. 221) „Junakov grob“ (str. 241;), „Tabori v turških časih“ (str. 143;) in „Francozje na Ruskem“ (str. 261;) Ako hoče učitelj te sestavke z učenci čitati, m o r a pred nek občnejši (rekel bi „skrajšano - obširnejši“) popis teh dogodjajev preučiti. Ako pride n. pr. do sestavka „Družinsko življenje starih Slovanov“, treba bo popred nekoliko občnega o Slovanih (prilčno tako kot je Popotnik v I. tečaju na str. 214. prinesel) učencem povedati. Še le potem, ko se je slika tako ustmeno preučila, vzame se čitanka v roke ter se ta obširnejši o d l o m e k iz občnejše slike čita. Enako bo treba tudi pri drugih navedenih in nenavedenih sestavkih delati. Učitelj je toraj primoran si doma take nove občne slike brez posebnega ozira na šolsko čitanko sestaviti in jih potem v šoli prosto prednašati.

Ker je toraj to domače izdelovanje samostojnih zgodovinskih slik zanaprej ravno tako potrebno kot do sedaj, ustrezem morda kateremu izmed spoštovanih g. tovarišev, ako podajam tudi zanaprej take učne slike. Morda se mi posreči, komu delo pri težavnem pripravljanji nekoliko olajšati; in če bode gg. učitelji moje prihodnje slike z ravno tako prijaznostjo sprijeli kot one do sedaj priobčene, tedaj mi bo to najboljše in najslajše plačilo za trud.

XI. Vitezi.

V starih časih so vojaki morali večjidel peš hoditi. Konjikov je bilo le malo, ker so si morali konje in orožje sami kupovati; a bili so v železo (čelado, ščit i. dr.) oblečeni. Konjik je bil tedaj nekaj posebnega, imenitnega, zlahnega. Pa bili so ti konjiki tudi najboljši in najsrečnejši. Sinovi takih bogatih staršev „vitezov“ se v mladosti niso mnogo pisati ali čitati učili (marsikteri še svojega imena ni znal zapisati), a tem pridnejše so se učili konje berzdati, sulico in meč gladko sukati. Pa tudi doma se ti vitezi navadno niso izrejevali, nego, ko so sedem let stari bili, poslal se je tak mladi vitežki deček h kakemu tujemu vitezu na vaje. Tu je bil temu vitezu podložen ter se v orožji in lepem vedenji vadal. Sploh se je pri celi ti odgoji gledalo le na to, da je deček postal krepak, gibčen in lepega, dostojnega vedenja. Ta nauk je trajal do 21. leta njegove starosti. Tedaj je postal vitez po sledečem načinu. Na jutro istega dne je šel mladenič k spovedi in sv. obhajilu. Po sv. maši je pokleknil pred oltar ter očitno prisegel, da bo sv. vero nad vse spoštoval, vedno le resnico govoril, pravico ljubil ter vboge, zapuščene sirote in ženske branil. Na to ga je kak starejši vitez z golo sabljo trikrat lahno na vrat in ramo vdaril. Sedaj je mladenič vstal in bil je — vitez. Kot prvo vezilo je dobil rokavice, ščit, čelado, meč, sulico in ostroge. Tako oborožen in okinčan je šel sedaj iz cerkve, kjer je množica ljudstva z veselim krikom pozdravila „mladega viteza.“ Od sedaj naprej je moral na tanko spolnjevati, kar je tam pred oltarjem slovesno obljublil. Bili so toraj vitezi prav časten, plemenit in koristen stan.

Dalje prihodnjič.

Dopisi.

Iz celjske okolice. Kako marljivo in sè združenimi močmi si napravlja vsaka družina paradiž o božici tam v kot za mizo! Vsaki je nekaj pripomogel. Dekleta so narezale pisanega papirja za trake in zvezde, fantje izrezali goloba iz brezove gobe in polico za sveče. Mati so pozlatili orehe in jabolka, oče pa prinesli beršljana in oljkinih vejic. Vse so lepo skupaj spravili. Veselo se ozirajo v kot, vsaki je ponosen na svoje delo. Tudi stare božične pesmi se prepevajo. Priprosto veselje za — nedolžna serca! Med tem navadno razobesi tudi ledeni mož svoje cvetice po šipah; njegove sveče pa od streh visijo. Za njegovo krasoto se nihče prav dosti ne briga; nihče ga ne pogreša, če se tudi čisto zgubi kakor letos. Sicer pa ni moj namen, te reči opisovati. Zaznamvati hočem samo to, da je letošnji božic bil enkrat s cvetočimi cveticami okinčan. Gotovo redka prikazen je to, da bi ljudje o božičnih praz-

nikih bosi hodili, kakor so letos. Navadno se tiščijo gorke peči, in od tam ogledujejo paradiž. Po okolici nabral sem 24. in 26. dec. m. l. sledečih cvetic v nar lepšem cvetji: *Capsella bursa past.*, plešec. *Senecio vulgaris*, masleni grint. *Bellis perennis*, marjetica. *Primula acaulis*, trobentica. *Ranunculus alpestris*, zlatica. *Lamium purpureum*, mertva kopriva. *Vinea minor*, zimzelen. *Taraxacum officinale*, regrat. *Erica carnea*, resje. *Euphorbia Helioscopia*, zelen klobuk („kačje mleko“). *Cerastium brachypetalum*, seničica (*Hornkraut.*) *Helleborus niger* et *H. viridis*, teloh. *Crocus vernus*, nunke. *Stellaria media*, kurje čevce. *Echsum vulgare*, gadovec. *Ruscus Hypoglossum*, drec. *Corylus avellana*, leska. *Salix vulgaris*, verba. *Fragaria vesca*, jagoda. Leta 1834. in 1846. bili ste tudi gorki zimi. Posebno 1834. leta so ljudje celo zimo bosi hodili. Tisto leto je prirastlo izverstno vino, o katerem je še ohranjena pesem z refrainom: „In tega je vierunddreissiger kriv, zato k' se ga j' preveč napil.“

—6—

Pohorje. Kaj ne, g. urednik, da ste se začudili, ko ste po preteku cega leta zopet od mene pismo dobili? Pa če pomislite, kako ste mi moj lanski dopis, govoreč o nemških lepoznanških listih, skerčili ter po mojem mnenju najboljše misli, na ktere sem že zanaprej ponosen bil, izpustili,*) se Vam nikakor ne bo čudno zdelo, da sem kot Ahil mirno na strani stal ter ves razžaljen iz svojega visokega domovja gledal na Vaše početje in na potovanje mladega „Popotnika“. Pa „solnce naj nikdar nad vašo jezo ne zaide“ stoji v sv. pismu. Ker pa jaz do sedaj še nikakor nisem mogel za vsem po besedah sv. pisma živeti, zasučem si marsikteri modri njegov izrek po svoje. Tako sem postavil tudi v oni prej navedeni pregovor namesto dneva leto in ker tedaj po tem novem pregovoru jeza naj nikdar čez leta dni ne terpi, namenil sem se Vam zopet pisati. Spoznal sem pa tudi, da Vam moje molčanje celó nič ni škodilo, nego da ste imeli toliko drugih dopisnikov kot noben drugi na slovenskih tleh izhajajoči pedagog. časnik, da včasih ste jih imeli celó nad potrebo. To -da je imel list toliko sodelavcev priča mi pa tudi, da si je znal v kratkem času svojega življenja po celem slovenskem svetu mnogo prijateljev pridobiti. No, če pogledamo prijetno njegovo zunanost in njegovo vselej dobrih drobtin polno torbico, se nam pač ne bo treba čuditi, da mu vsakdo prijazno roko poda.

Da si je list v tem kratkem času toliko prijateljev pridobil, kaže tudi dovolj, da je slovensko učiteljstvo potrebovalo zanesljivega voditelja po notranjih prostorih narodnega šolstva. Učiteljstvo je po tej marljivi podpori „Popotnika“ pokazalo, da je svojo važno in preimenitno nalogo prav spoznalo in da skuša svoji zvišeni nalogi, kolikor le mogoče, ustreči. Ono ve, da, če hoče svojo sveto nalogo vestno in častno izpolniti, treba mu je obilega čitanja. Da! nujno potrebno je, da se vsak učitelj poda k okrepilnemu viru znanstvenih, pedagogičnih in drugih literarnih izdelkov. Razen nemških klasikov naj nam bodo naš Preširen, Sritar, Jenko, Levstik i. dr. vedni spremljevalci

*) Kolikor se spominjamo, misli res niso bile napačne, a za javnost neprimerni. Uredništvo.

izvan šole. Vsak naj bi se z umotvori naših boljših pisateljev seznanil, da bi se tako iz berila, ne samo iz slovnice svojega maternega jezika učil in se v obče izobražil. Žalostna resnica je, da je mnogim slovenskim učiteljem naše domače slovstvo celó ali pa vsaj preveč nepoznano ter da se raje za tuje brigajo, nego za domače.

Prebirajmo toraj marljivo naše slovensko slovstvo, da ne bomo še le pred otroki za pravilnimi slovenskimi izrazi premišljevali, nego da nam bo beseda gladko tekla, da bomo otrokom lahko živ izgled blagodonečega nam maternega jezika in da ga bomo tudi pri ljudstvu kolikor mogoče čistili.

V prvi versti pa nam je treba zanesljivega voditelja po polju slovenskega šolstva. Treba nam je lista, ki nas bode vodil po šolah, iz kojih veje prijazen in prijeten duh domovinske ljubezni, ki nam bo na roko šel, kako se vesti z otroki; ki nas bode učil slovenske terminologije i. t. d. Tak list obeta biti „Popotnik“. Oklenimo, podpirajmo in razširjajmo ga vsi, vsak po svoji moči, da postane vedno večji in tehtnejši, vredno glasilo slovenskih učiteljev! Tebi, dragi Popotnik, pa kličem pri nastopu Tvojega družega leta: Rasti, cveti in razširjaj se v čast lastno in učiteljev slovenskih!

Vrhovčan.

Št. Jur n. j. ž. Šolske razmere po deželi. — Po deželi so šolske razmere malokedaj takošne, kakoršne bi postavno biti morale, ampak so, kakor pač za silo biti morejo, za silo biti smejo. Zdaj manjka enega učitelja, ki se je preselil drugam, ali ga je pa odtegnilo bosniško vojevanje; po drugi strani pa je pravilno reden poduk deloma do sedaj oviral tudi skoraj vsako leto ponavljajoči se slučaj, da se je za premajhne šolske prostore oglasilo preveč otrok v niže razrede; redno pa je prenapolnjen drugi razred, kajti v tem je vsako leto čez sto in dvajset otrok; na neki šoli se jih je letos natlačilo celo sto tri in trideset, in da si se je delal dušek na vse strani, navzgor je šlo dokaj učencev in učenk, ki so celo leto preskočili, navzdol, ker se jih ni toliko iz prvega razreda vzelo, kolikor jih je bilo odločenih; odstranili so se tudi oni iz drugih šolskih občin sem došli, vendar pa so otroci še vedno natlačeni. Na tej šoli ima tretji razred tudi več otrok kakor prostora za nje, dasi je precej velika šolska soba, vendar je za pet in devetdeset otrok premajhna. Pervemu razredu tudi prostora primanjkuje. Zaradi pomanjkanja prostora se potiskajo otroci vsako leto iz enega razreda v družega; postavno odločena leta, katera mora otrok v posameznih razredih oziroma oddelkih biti, vsako leto več učencev in učenk preskoči. — Leto se da preskočiti, a nauk se ne more preskočiti razven če se izpusti ali skerči, kar pa je gotov povod k luknjičavosti, poveršnosti poukovi.

Četrti razred ima majhno sobico, pa še ta navadno nikoli polna ni. — Po leti se četrti in tretji razred posebno rada z obilico praznih prostorov odlikujeta.

Kakor upisovalne pole kažejo, ustopi v šolo največ otrok še le v osmem in devetem letu; a z dopolnjenim dvanajstim ali trinajstim navadno že vsi izostanejo — izjema ni velika; posebno deklet pride prav malo do četrtega razreda.

Ostala leta šolske dobe spolnjuje veliko otrok samo — na papirji. Vpisani, pa pozneje izostali se potem skoz eno — dve leti vsakih štirinajst dni naznanjujejo; a večkrat brez uspeha.

Povprečno računjeno — se še šestletna šolska doba ne spolnjuje. —c.

Od Save. Gorka zima in šola, okrajne učiteljske knjižnice. Če le kedaj, zadovoljen naj bode učitelj z letošnjo zimo, hvaležen naj bode prirodi, da ga že toliko časa varuje marsikaterih telesnih in duševnih nepravil. Lani o tem času medlel je on in njegovi učenci v merzli učilnici, kajti nikedar sita peč mu ni hotela čez svojo moč služiti. Letos pa je ravno nasprotno. Že nekoliko netila povzdigne toploto čez 15 stopinj, in potem mu pač ne preostaje drugega, nego okna pridno odpirati sebi in svojim učencem na zdravje. Klopi so vedno polne, pouk mu gre spretneje izpod rok, ni mu treba staro reč šestokrat premeljevati in zadovoljen je on in njegovi učenci; duh mu ostane veder, premine ga ona černost, koja se ga kaj rada polasti, kekar vidi, da je ves njegov trud zaman. Z novo radostjo, z večo vnetostjo gre vsako jutro v učilnico, in zvečer vé, kar naj bi vedel vsak dan, da namreč ni govoril praznim klopém. Ob jednom pa je učitelj tudi rešen onega, včasih po cele pole dolzega izkazovanja šolskih zamud, koje pač niso sposobne, vedriti mu duha ter vnemati ga v daljni marljivosti. Še celó mati priroda mu je prijazna ter ga vabi iz zaduhle sobe v svoje sicer že velo in zgerbančeno naročje, kjer mu ponuja celó kakovo prezgodnjo trobentico ali kakov teloh, katere zamori prvi hujši mraz, njemu in vsemu svetu v pouk, da ni pametno prirodne sile človeške prezgodaj zbudjati ter še nezrele duševno prenapenjati. Pa tudi v gmotnem oziru je lepa zima učitelju po volji, kajti peč in život mu ne delata mnogo preglavice ter ne sezata v njegov plitev žep tako globoko, kot drugekrati. In kar si prištedi učitelj pri teh prirodnih potrebah, obrne lahko za kakšno knjigo, kakšen časnik. Vsaj čitati in zopet le čitati, se ve, da s peresom v roci, je geslo dandenašnjega pädagogiškega sveta. In to po vsej pravici in resnici. Svet je postal učen; novi nazori, nova pota rastejo kot trava iz tal; in gorjé mu, kedor zaostane. Pa tudi v starejih spisih je toliko izvrstnega, nedosegljivega gradiva nakopičenega, da ga človek — učitelj pač celó svoje življenje ne more prebaviti. Sicer ne bode napreden in ukaželjen učitelj nikedar opustil tega jedino pravega vira vlastnega obraževanja, ipak bode, zlasti dolge zimske večere rad posezal po dobri duševni hrani. Vsaj v tem naj šel bode krepilo in razvedrilo duhá. A vsega si sam ne bode mogel omisliti; pohitel bode tudi v okr. učit. knjižnico, da si ondi izbere berilo — učilo, ali pa bode skrbno prebiral knjige, koje sprejema vsakega meseca po okrožnici iz okr. učit. knjižnice, kakor je novejša naredba v nekaterih šol. okrajih na spodnjem Štajarskem. In o tem sprejemanji knjig bodi mi dovoljeno nekaj besedi izreči — sine ira et studio. Navadno je cel šolski okraj razdeljen na več čitalnih okrajev, in vsaki šoli določijo se početkom meseca nekaj knjig, koje naj bi ondotno učiteljstvo v teku jednega meseca prebavilo in potem drugi šoli odposlalo. Ta naprava je vse hvale vredna in more biti v posnemanje. Vendar se mi dozdeva, da pri obstoječih okolnostih ne more

obroditi zaželjenega plodú. Nočem terditi, da mnogo, a nekaj učiteljev je ipak le, koji si ne okoristijo doposlanih knjig, bodisi, da jim ne ugajajajo, ali da — pa brez zamere — jim primanjkuje veselja in časa do čitanja. To poslednje, se ve, bi se dalo vsaj nekoliko opravičiti z razlogom, da k natančnemu prebiranju kake knjige, — in v to svrho, upam, se óne pošiljajo, — treba časa, dokaj časa, čemur strogo določeni obrok jednega meseca komaj zadostuje. Časa pa ravno učitelj nima v izobilji. Tudi se navadno pošiljajo 2 ali 3 deli in to večkrat jedne in iste knjige. Na večrazrednicah ima učitelj v zadnjem slučaju knjigo samo pol meseca ali še manje v rokah. Na jednorazrednicah pa učitelj ne ve, katere bi se lotil in ker navadno po tem vsako nekoliko pregleda, dosegel ni nameravane koristi.*) V naših okr. nčit. knjižnicah pa se nahaja tudi premalo domačih slovenskih knjig. Marsikateri učitelj bi pač čital knjige, a poleg nemških najraje take, iz kojih si bogati in lika jezik, katerega mu je v učilnici rabiti. Naj bi se na to bolje oziralo. Ne more se mi ugovarjati, da nimamo domačih knjig. Osnujmo si vsaj one, koje že imamo. Nočem reči, da bi to kroženje knjig ne bilo pripravno, učitelje izobraževati; a gledé na omenjene ovire in napake prepuščam preuredbe dotičnim krogom; hotel sem le podreti neomajljivo zaupanje v ta čitalni red. Tudi o okr. učit. knjižnici bi se dala kako sprožiti -- a za danes naj o tem molčim.

Fr. G.

Novice in druge stvari.

(Celovski škof dr. V. Wiery) je 29 dec. m. l. umerl. Ranjci je bil sin učitelja v Šmarji na Koroškem ter rojen 12. feb. 1813, in l. 1858. za kerskega knezoškofa izvoljen. Šoli in učiteljem je bil vedno prijazen.

(Narodno šolstvo) a) v Celjskem političnem okraji, šolski okraji Celje, Gornjigrad, Konjice, Laško, Šmarje, Vransko — v pretečenem šolskem letu. Javnih šol je bilo v teh okrajih 71, dve privatne in ena pri tovarnici. Med temi je ena deška, druge so mešane za oba spola. Po razredih je bilo 41 eno-, 18 dvo-, 8 trirazrednic, 3 štirirazrednice in 1 petrazrednica. Na dalje so bile 3 kmetijske in 2 obertnijske nadaljevalne šole. Na 28 šolah se je podučevalo celo — na ostalih poldnevno. V telovadbi se je podučevala na 64 in v ženskih ročnih delih na 33 šolah. 38 šol ima šolske verte. 24 šolskih poslopij zadostuje popolnoma šolskim namenom; 21 jih še zadostuje in 26 jih ni zadostovalo postavnim tirjavam: Dve š. poslopji ste se novi postavili in eno se je razširilo. 56 šol je s potrebno učno pripravo preskerbljenih, 15 jih ne zadostuje v tem oziru.

Otrok za šolo vpisanih je bilo 15.698. Od teh se je podučevalo na ljudskih šolah 12.051 in v viših šolah 137; za šolo nezrelih otrok je bilo 539. Šolskemu poduku se je odtegnilo 1264 otrok. Kmetijske nadaljevalne šole

*) Knjige, koje se učitelju dopadajo, si jih potem, kadar so zopet v knjižnici, za dalj časa lahko izposodi.

je obiskovalo 144 in obertnijske 50 učencev. V 41 šolah se je poučevalo v sadjereji, v 9 v čebelarstvu in v 1 v sviloreji.

Podučevalo je 28 nadučiteljev, 47 učiteljev, 19 podučiteljev, 14 suplentov; 1 učiteljica, 8 podučiteljic in 2 suplentinji. Od teh je imelo 72 vse izpite za podučevanje v ljudskih šolah, 22 jih je imelo spričalo zrelosti, brez vsakega spričala jih je bile 8. V veronauku je podučevalo 76 g. duhovnov.

V podučevalnem oziru je bilo 16 zelo povoljnih, 34 povoljnih, 14 manj povoljnih in 7 nepovoljnih šol.

6 okrajnih učiteljskih bukvarnicah šteje 1318 knjig; šolskih bukvarnic je 37 in obsegajo 2590 zvezkov.

b) V Ljutomerškem političnem okraji — Ljutomerški in zgornje Radgonski šolski okraj — v pretečenem šolskem letu. Javnih šol je bilo 11, 1 enorazredna zasebna spodnja realka Ljutomerskega terga in 7 kmetijskih nadaljevalnih šol pri Mali Nedeli, sv. Križi, v Ljutomeru, pri sv. Jurji, v Kapelah, pri Negovi in sv. Petru, skupaj torej 19 učilišč. Od 11 javnih šol je bilo 9 mešanih, 1 deška in 1 dekliška šola; dalje 2 štirirazrednice, 4 trirazrednice, 3 dvorazrednice in 2 enorazrednici. Na novo ustanovljena sta bila dva razreda.

Otrok za šolo je bilo 3204. Od teh je obiskovalo narodne šole 2974, srednje 28, doma se jih podučevalo 7, za šolo nezrelih otrok je bilo 92 otrok; v šolo ni hodilo 92 otrok torej 3·2%. Na realki je bilo 16, v kmetijskih nadaljevalnih šolah pa 281 učencev.

Podučevalo je 29 javno nastavljenih učnih moči, 1 zasebni učitelj na realki in 14 duhovnikov (veronauk). Med javno nastavljenimi je bilo 7 nadučiteljev, 8 učiteljev, 6 podučiteljev, 4 pomožni učitelji, 1 učiteljica, 2 podučiteljici in 1 pomožna učiteljica. Vse izpite za narodne šole ima 14 učiteljev*) in 2 učiteljici, izpit zrelosti 7 učiteljev in 1 učiteljica, brez vsakega izpita je 5 učnih moči.

Telovaja se je učila v 10, ženska ročna dela v 4, sadjareja v 10 in sviloreja v 5 šolah. Šolskih vrtov je bilo 10; posebne prostore za telovajo ima 10 in orodje za telovajo 5 šol. Z vsemi predpisanimi učili so preskerbljene 4 šole, 6 jih v tem obziru zadostuje 1 pa ne.

Dve okrajni bukvarnici obsegajo 416 zvezkov; šolskih bukvarnic je 10 in štejejo vse 577 zvezkov.

—h.

(Nova uverstitev šol v plačilne razrede.) Kar smo se bali, se je že zgodilo. C. kr. deželni šolski svet je baje za učiteljice precej šol v niže plačilne razrede uverstil. Do zdaj so nam znane sledeče: Dekliška šola v Celji iz I. v II. razred; iz III. razr. v II. so uverstene: Teharje, Novacerkev, Galicija, (okr. Celje). Št. Florijan v Doliči in Vitanje (okr. Konjice), Račje (okr. Maribor), Braslovče (okr. Vransko). Šola v Trebonjah (okr. Mahrenberg) je prišla iz IV. v III. razred.

*) Zadnjikrat se je tukaj vrinila pomota, kakor da bi v našem okraji sami neizpraznani učitelji bili; brati se mora: vse izpite za narodne šole ima 53 učiteljev, a ne 13.

(**Ljudsko šolstvo na Ogerskem.**) Ogersko naučno ministerstvo je izdalo statistično poročilo ljudskega šolstva na Ogerskem, iz kojega povzamemo sledeče. Ljudsko šolo je obiskovalo 1,644.803 učencev. Od teh je bilo 704.915 Madjarov, 263.624 Slovakov, 271.513 Nemcev, 205.374 Romunov, 45.591 Rusinov, 36.716 Serbov in 27.076 Hervatov. Vseh šol je bilo 15.715. — Učni jezik je bil v 7197 šolah madjarski, v 2848 š. romunski, v 1837 š. slovaški, v 953 š. nemški, v 471 š. rusinski, v 260 š. serbski, v 66 š. her- vatski in v 2083 šolah pa mešan.

(**Bolgarsko narodno sebranje**) je kljub temu, da je vojaška dolžnost občna, sklenilo, da se učitelji narodnih šol ne vzamejo k vojakom.

(**Slovenskih dijakov**) je po nam obližnjih gimnazijah in realkah, kakor je „Kres“ izračunal, najmanj 1450. Imeli bi toraj lahko pet srednjih šol, na vsaki malo da ne tri sto Slovencev.

(**Ladij se je potopilo**) pretečeno leto na morji 1551, 9 manj nego l. 1879. Škode je vsega skupaj 2,500.000 l. 10 ladi, so morali pomersčaki na širokem morju popustiti, da so rešili sebe.

(**Nauk o harmoniji in generalbasu, o modulaciji, kontrapunktu, imi- taciji, kanonu in fugi.**) sestavil Anton Foerster, hoče R. Milic v Ljubljani izdati. Da bi cena knjigi ne prišla previsoka, naj se gg. naročniki po dopisnici oglasijo pri R. Milic-u, tiskarju v Ljubljani, ker se potem more preračuniti število iztisov in cena.

(**Vabilo.**) Ormožko okrajno učit. društvo bode imelo dne 13. t. m. ob 11 uri predp. v poslopji tukajšne ljudske šole svoj občni zbor sè sledečim programom: 1. Zapisnik, poročilo predsednika in blagajnika o preteklem društvenem letu. 3. Volitev odbora za 1881. 4. „Glin“ po „Tretjem berilu“ obravnava g. Kosi. 5. Posamezni nasveti.

(**Vabilo.**) Sežansko-Komensko učiteljsko društvo boče 13. jan. (četertek) t. l. ob 10 uri predpoldni v Kamnu (v šol. poslopji) zborovalo po sledečem dnevnem redu: 1. Nagovor zač. predsedniku. 2. Prečitanje štatutov učit. društva, ki so bili od vis. c. kr. nametništva v Trstu potrjeni. 3. Volitev: predsednika, podpredsednika, tajnika, blagajnika in pevovodje. 4. Pogovoro bodočem delovanju društva in določevanje o visokosti društvene letnine. Delo- čevanja kraja za bodoči zbor. 6. Ovire šolskega napredek; govori Anton Leban. 7. Predlogi in nasveti posameznih udov. K obilni vdeležbi se uljudno vabijo vsi p. n. učitelji in učiteljice.

Listnica.

G. Cv. Fr. uč. pr. v M. Anonimih dopisov ne sprejemamo. G. J. Kl. v L. Prejeli. Bomo porabili. G. Fr. S. v Hal. Hvala! Prillično. G. V. J. v Št. J. Popotnik bode rad sporočal, kar je vidil dobrega ali slabega na svojem potovanji; le pošljite obljubljeno. G. Jv. K. v H. Pismo. G. J. K. v Mar. Hvala! Čestitamo Vam k Vašemu imenovanju za c. kr. vadniškega učitelja.